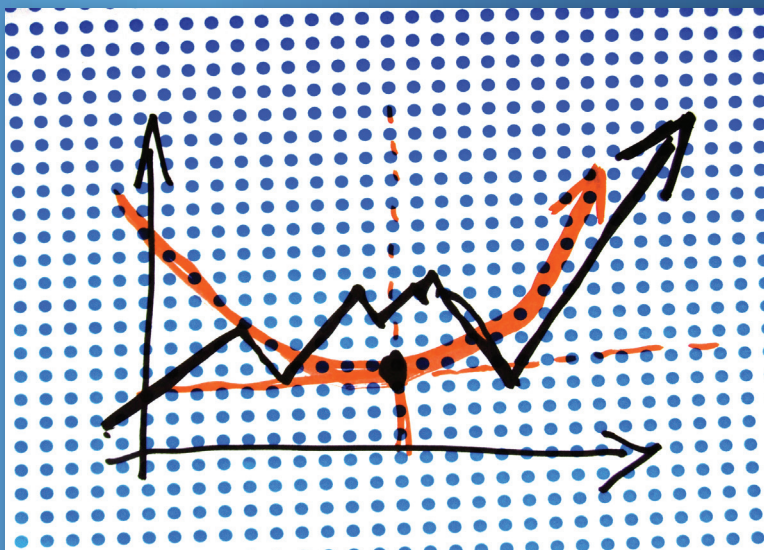

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857- 7296

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2017 YEARBOOK

ГОДИНА 9

VOLUME XI

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN: 1857- 7296

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2017**

YEARBOOK

ГОДИНА 9

VOLUME XI

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:

Проф.д-р Трајко Мицески

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Еленица Софијанова	Prof. Elenica Sofijanovska, Ph.D
Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски	Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц.д-р Благица Колева	Blagica Koleva, Ph.D
Доц.д-р Љупчо Давчев	Ljupco Davcev, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Ристе Темјановски	Prof. Riste Temjanovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески Prof. Trajko Miceski, Ph.D

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска Danica Gavrilovska-Atanasovska
(македонски јазик) (Macedonian)

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров Slave Dimitrov
Благој Михов Blagoj Mihov

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Goce Delcev University
Економски факултет Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија 2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Проф. д-р Трајко Мицески, д-р Христина Серафимовска ВЛИЈАНИЕТО НА НАТАЛИТЕТОТ ВРЗ БРОЈОТ НА СРЕДНОШКОЛЦИТЕ	7
Проф. д-р Круме Николоски КЕЈНЗ И АНАЛИЗАТА НА КАМАТНАТА СТАПКА, ШТЕДЕЊЕТО И ПОТРОШУВАЧКАТА	17
Проф. д-р Круме Николоски, д-р Влатко Пачешкоски ДОХОД, ПЛАТА, ПРОФИТ И РЕНТА: НЕКОИ ВИДУВАЊА НА АДАМ СМИТ	27
Проф. д-р Круме Николоски, д-р Влатко Пачешкоски ОПФАТОТ НА ЕКОНОМИЈАТА И МОДЕЛОТ НА РИКАРДО	39
Доц. д-р Емилија Митева - Кацарски УЧЕСТВОТО НА МАЛИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА: МОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИЦИ	49
Дарко Костов, проф. д-р Трајко Мицески ПРЕГОВАРАЊЕТО ВО ДЕЛОВНИТЕ АКТИВНОСТИ	61
Гонца Танева, проф. д-р Трајко Мицески СОГЛЕДУВАЊЕ НА НАСТАНАТИТЕ ПРОБЛЕМИТЕ ВО ОРГАНИЗАЦИЈАТА И ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКИ ЗА НИВНО РЕШАВАЊЕ	79
Илија Гошев, проф. д-р Трајко Мицески ГРАДЕЊЕ НА МЕНАЏМЕНТ СТРАТЕГИЈА ВО БАНКИТЕ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО ПРОЈАВЕНИ ФИНАНСИСКИ КРИЗИ	97
Марјана Џорлева, Проф. д-р Јанка Димитрова УПРАВУВАЊЕ СО ОФ-ШОР КОМПАНИЈА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ПРЕДНОСТИТЕ ПРЕКУ ПРИМЕРИ ОД КАРИБИТЕ	117

УДК: 330.821.1
331.2
332.68

Стручен труд

ДОХОД, ПЛАТА, ПРОФИТ И РЕНТА: НЕКОИ ВИДУВАЊА НА АДАМ СМИТ

Круме Николоски ¹, Влатко Пачешкоски ²

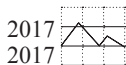
¹Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
krume.nikoloski@ugd.edu.mk

²Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
vlatko.paceskoski@ugd.edu.mk

Апстракт

Разбирањето на различни пристапи и перспективи за економија, причините за тие разлики и како тие еволуирале со текот на времето, обезбедува историски и филозофски контекст кој ги охрабрува повеќето економисти за критичка анализа на тековните економски алатки и нивната примена. Теориите се збир на упатства коишто даваат смисла на некоја појава, односно клучни чинители, така што појавите ги поврзуваат во целина, ја идентификуваат и објаснуваат врската помеѓу причинителот, објаснуваат што се случува кога причинителите се во интеракција и со отсликување на клучните односи овозможуваат предвидување на идното однесување и подобра контрола врз таа појава. Економијата се развива како континуиран процес кој продолжува и денес, и сам по себе е инспирација за многу економисти кои сакаат да ги проучуваат економските мисли, а можеби дури и да придонесат за нејзиниот понатамошен развој. Во контекст, целта на овој труд е проучувањето на економските мисли, односно размислувањата и дискусијата на Адам Смит поврзана со распределбата на доход, плата, профит и рента.

Клучни зборови: *доход, плата, профит и рента*

INCOME, WAGES, PROFITS AND RENTAL: SOME VIEWS OF ADAM SMITH

Krume Nikoloski ¹, Vlatko Paceskoski²

¹Faculty of Economics, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
krume.nikoloski@ugd.edu.mk

²Faculty of Economics, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
vlatko.paceskoski@ugd.edu.mk

Abstract

Theories are sets of instructions that give a sense of a phenomenon or key actors, so they connect the phenomena's as a whole, identify and explain the relationship between agents, explain what happens when the agents are in mutual interaction, and through reflection of key relationships they can enable prediction of the future behavior and better control over the phenomenon. Understanding the different approaches and perspectives for the economy, the reasons for these differences and how they evolved over time provides a historical and philosophical context that encourages most economists to have a critical analysis of current economic tools and their applications. Theories are sets of instructions that give a sense of a phenomenon or key actors, so they connect the phenomena's as a whole, identify and explain the relationship between agents, explain what happens when the agents are in mutual interaction, and through reflection of key relationships they can enable prediction of the future behavior and better control over the phenomenon. Economy grows as a continuous process which continues today, is in itself an inspiration to many economists who want to study economic thought, and perhaps even contribute to its further development. In the context, the aim of this paper is the study of economic thought, or thinking and discussion of Adam Smith linked to the distribution of income, wages, profit and rent.

Kew words: *income, wages, profits and rental*

1. Вовед

Економските појави и процеси еволуираат во секое општество и во различни општествено-економски услови. Економскиот процес е вграден во општеството и е во врска со сите аспекти на културниот и економскиот живот. Разбирањето на историските мисли, на економскиот систем и на економската теорија бара подигнување на свеста на социјален, историски и филозофски контекст во којшто тие се развиваат.

Економијата како наука, вообичаено, треба се опише со почетоците на нејзиниот творец Адам Смит. Вистина е дека со неговото големо дело, објавено во револуционерната 1776 година, ја започнува класичната традиција во историјата на економската мисла. Смит се занимавал со важни врски во многу области на општеството, на пример со работи кои денес се изучуваат од страна на економисти, политиколози, социолози и филозофи. На пример, тој забележал важни врски помеѓу економската и политичката слобода, помеѓу правата на приватна сопственост и праведна држава, и помеѓу поединци мотивирани делумно од личен интерес, а делумно од страна на загриженост за последиците од нивните постапки врз другите [1]. Од историска гледна точка, во трудот се анализирани доходот, платата, профитот и рентата.

1.1. **Распределбата на доход**

Дускусијата на Смит за „природната цена“ била развиена околу нејзините три компоненти: плати, профит и рента. Поради тоа, за него беше актуелно да ги објасни механизмите што ги управуваат „природните стапки“ на овие делови од доход или според неговата терминологија „приход“. Од овој момент, тврдењето на Смит било изградено од трипартитната поделба на општеството на „слоеви“, при што секој од нив примал одреден дел од доходот.

Платите им биле исплаќани на членовите на работничката класа, профитите остварени од капиталистите и рентите собрани од сопствениците на земја. Овие разлики одговараат на главната поделба на општеството на класи. „Разликата меѓу повеќето различни карактери“, тврдел Смит, „помеѓу филозоф и обичен уличен вратар, на пример, се чини дека би се јавиле не толку од природата, колку што од навиките, обичаите и образованието“.

Во исто време, аналитичките категории на Смит остро се спротивставуваат на оние што се употребуваат во тековните економски анализи. Распространетиот модерен пристап кон распределбата на доходот е целосно функционален во ориентација, така што може да се каже дека разните плаќања за доходот се третираат како награда на „факторите“ што придонесуваат за производство.

Како тогаш националниот доход е поделен меѓу различните слоеви на општеството?

Одговорот на Смит беше развиен во две фази. Во првата фаза, тој ги зема предвид посебните карактеристики за определување на платите, профитот и рентата со особено внимание на влијанието на институционалното опкружување врз варијациите на нивото на секоја од

нив. Но, никогаш далеку од неговиот став беше и второто и исклучително влијание: „општите услови во општеството“, односно дали економијата во целост е во стагнација, експанзија или рецесија. Така, во случајот со платите преовладува мерило во кој било момент и најверојатно би биле под влијание на различни фактори карактеристични за одделните работни места: нивните „согласувања и несогласувања“, нивната географска положба, очекуваното траење, знаењето (или незнаење) на работникот за алтернативните вработувања и нивните услови и друго. Но, Смит, исто така, привлече внимание и за друго сфаќање - релативната сила за договарање на работодавачите и вработените [2].

Имено, Смит ја разгледува проблематиката на распределбата со анализа на наемнината, профитот и рентата како доходи на трите класи, односно помеѓу работниците, капиталистите и земјопоседниците [3]. Врз основа на ваквото објаснување, подоцна е создадена теоријата на трошоците на производство, според која вредноста на стоката се одредува со одделните трошоци кои претставуваат надоместок на факторите на производството. Имено, наемнината како награда на трудот, профитот како награда на капиталот и рентата како награда за услугите на земјата.

Личната распределба на доходот зависи од цените и количините на факторите на производство што се продаваат од страна на индивидуите. Трудот е единствениот фактор на производство во сопственост на повеќе домаќинства, па така доходот на домаќинството во голема мера зависи од стапката на платите и бројот на работни часови. Износот на доход од имот што го примаат оние домаќинства кои поседуваат имот зависи од количината на капитал и земјиште во сопственост на домаќинство и од цените на овие фактори. Бидејќи платите, профитот и рентата се цени во економијата, нивната релативна вредност (заедно со количината на труд, капитал и земјиште што индивидуите ги нудат на пазарот) ја определува распределбата на доходот. Иако распределбата на доходот не била главна определба на Смит, тој понудил неколку различни и понекогаш контрадикторни теории на платите, профитот и рентата.

1.2. Плата

Смит понудил голем број на теории за да се објаснат платите (наемнините). Во првата книга тој предложил теорија за опстанок на платите, теорија на продуктивноста, теоријата на преговарање, теорија на преостанати побарувачи и теоријата за финансирање на платите. Очигледно тој не бил засегнат од противречностите помеѓу овие позиции и во други делови од неговата книга тој експлицитно ги отфрлил некои од неговите сопствени предлози. Меѓутоа, два аспекти од неговата дискусија на платите заслужуваат дополнителни коментари.

Смит истакнал дека трудот е во неповолна позиција во процесот на договарање на платите. Бидејќи има помалку работодавачи во однос на вработени, рекол тој, работодавачите можат полесно да се здружат за да се зајакне нивната позиција. Исто така, законот ги дозволува овие комбинации од страна на работодавачот, но забранува формирање синдикати од страна на вработените. Според Смит, парламентот има многу дејства против зголемување на платите, но ниту едно против нивно намалување. Конечно, работодавачите имаат обилни ресурси, кои им овозможуваат на истите да живеат дури и ако тие вработуваат во текот на штрајк или болест. Од друга страна, „многу работници не можеле да истраат една недела, малкумина можеле да истраат еден месец и ретко една година без работа“. Во овие пасуси Смит ги ослабел неговите случаи за добротворното функционирање на пазарните сили и се препознава дека неговата претпоставка за совршено конкурентен пазар е подложна на квалификации модификации.

Во својата дискусија за платите, Смит претставил своја верзија за доктрината за финансирање на платите, којашто стана важна алатка за класичните економисти. Оваа доктрина претпоставува дека постои фиксен фонд на капитал, наменети да исплаќање на плати. Бидејќи процесот на производство одзема време, претходно произведените добра коишто работниците можат да ги користат за храна, облека, домување и други работи се бараат помеѓу почетокот на процесот и финалната продажба. Оваа залиха на добра и капитал се нарекува *фонд на платите*, а нејзин извор е заштедата или неуспехот да се потроши од страна на капиталистите. Со оглед на големината на работната сила и фондот на платите, стапката на плата се определува како стапка на плата = фонд за платите/ работна сила. Смит не ги развил сите теоретски и политички влијанија на оваа доктрина [4].

Висината на платата, според него, зависи од обемот на средствата потребни за одржување на работниците и нивните семејства, но таа ретко се спушта до тоа ниво. Во поглед на платата, Смит разликува три групи на земји: оние кои се збогатуваат, оние кои осиромашуваат и оние кои стагнираат, односно три состојби на богатството: прогресивно, опаѓачко и стагнирачко. Во групата на земјите кои се богатаат односно во прогресивната состојба, побарувачката за работници се зголемува, а потоа преку конкуренцијата меѓу капиталистите доведува до зголемување на платата. Оттука, следи дека највисоките плати не се во најбогатите земји, туку во оние кои најбрзо се збогатуваат, бидејќи побарувачката за трудот е секогаш поголема од понудата. Во групата на земји кои осиромашуваат, односно во опаѓачка состојба на народното богатство, состојбата е

обратна: побарувачката за трудот опаѓа под нивото на понудата, а потоа преку конкуренција на работниците доведува до намалување на платата. Најпосле, во земјите кои стагнираат, односно во стагнирачка состојба на народното богатство, нема зголемување на побарувачката за трудот, ниту зголемување на платата, дури и ако станува збор за земја која инаку се наоѓа на висок степен на народното богатство. Според тоа, Смит висината на наемнината ја доведува во зависност од општите тенденции на движењето на народното богатство кон зголемување, намалување или стагнација [5].

1.3. Профит

Изненадувачки, дискусијата на Смит во однос на природата и изворот на профит е многу кратка. Класичните економисти немале некои сериозни обиди да ја објаснат природата и изворот на профит до 1820 година, кога тие одговориле на социјалистичката критика на профитот. Смит очигледно ја прифатил легитимноста на профитот како плаќање на капиталистот за вршење на општествено корисна функција, бидејќи е потребно работната сила (трудот) да се обезбеди со основните потреби за живот и со материјали и машини со која треба да работи за време на процесот на производство. Според Смит, трудот го дозволил ова одбивање на профит од неговиот аутпут, поради тоа што немал материјали со кои би работел и немал независни средства за прехранување. Овде, сепак, профитот се состои од два дела: чисто враќање на камата и замена за ризик [6].

Имено, врз основа на трудовата теорија на вредноста Смит го дефинира профитот како одземање на производот на работникот. Додека според теоријата на трошоци на производство Смит го дефинира профитот како дел од трошоците на производството и како награда за услугите на капиталот. Што се однесува до каматата, Смит ја поврзува со профитот. Исто така, каматата ја смета за изведен доход, бидејќи може да биде изведена од секој доход [7]. Кусиот и несоодветен третман на профитот од страна на Смит ја отвори вратата за теорија на експлоатација на профит развиена од Маркс: Производството на трудот претставува природна награда или плата на трудот. Во таа првобитна состојба на нештата, што му претходи и присвојување на земјиштето и на акумулацијата на резерви, целото производство на трудот му припаѓа на работник. Тој нема ниту земјосопственик ниту господар за да го сподели со него.

Така, во примитивната економија на Смит работникот добил цел производ, но во свое време трудот мораше да го сподели производот со капиталистот и со земјосопственикот. Смит никогаш не објаснил зошто

профитот и рентата се одземале од аутпутот на трудот и со ова тој го изложил неговиот систем на напад од страна на секој читател кој приговара на приватната сопственост, односно капиталистичката економија. Читателите кои го сакаат Смит веруваат дека основната хармонија на системот веројатно не би го забележала овој пропуст.

Смит верувал дека економскиот раст на еден народ зависи од акумулација на капитал. И покрај тоа што тој обрнал малку внимание на природата и изворот на профит, тој беше исклучително заинтересиран за промените во стапката на профит. Тој предвиде дека профитната стапка ќе се намали со текот на времето поради следниве три причини:

1. Конкуренцијата на пазарот на трудот. Акумулација на капитал ќе доведе до конкуренција помеѓу капиталистите на пазарот на трудот, со резултат дека платите ќе се зголемат. Смит заклучил дека зголемените платите ќе доведат до намалување на профитот.
2. Конкуренција на пазарот на добра. Смит оценил дека со зголемување на аутпутот, ќе се зголеми и конкуренцијата помеѓу производителите, а како последица на тоа ќе се намалат цените на добрата и профитот. Ова укажува на можноста за хиперпродукција во целата економија, што пак е во конфликт со ставот на Смит дека хиперпродукција не може да се случи.
3. Конкуренција на пазарот на инвестиции. Смит очигледно верувал дека постојат ограничен број на можности за инвестирање и дека зголемената акумулација на капиталот ќе доведе до намалување на профитот.

Како и висината на платата, така и висината на профитот зависи од зголемувањето, стагнацијата или намалување на народното богатство. Додека зголемувањето на богатството има за последица зголемување на платата, неговото стагнирање стагнирање и на платата и неговото опаѓање намување и на платата, последиците во однос на профитот се обратни. Кога народното богатство се зголемува, профитот се намалува, а кога народното богатство се намалува тогаш профитот се зголемува. До оваа состојба се доаѓа затоа што зголемувањето на богатството односно капиталот преку конкуренцијата меѓу капиталистите предизвикува и зголемување на платите, а тоа значи намалување на профитот, бидејќи платите и профитот се комплементарни. Сосема е поинаку кога се намалува народното богатство, односно кога се намалува обемот на капиталот: тогаш преку конкуренцијата меѓу работниците платата опаѓа, а тоа значи зголемување на профитот. Во однос на ова, според Смит интересите на работниците ги изедначува со интересите на народот, додека интересите на капиталот ги спротивставува на општонародните интереси [8].

1.4. Рента

Смит предложил четири теории за рентата, но сите се контрадикторни една со друга. Различен е ставот за рентата. За неа се смета дека е: побарување од страна на сопственикот, монополот, диференцијална предност и награда на природата.

Уште на почеток во *Богатството на народите* смета дека рентата ја одредува цената, а подоцна Смит смета дека рентата е одредена од цената. Смит обично бил многу критички настроен кон сопствениците кои „сакаат да жнеат, каде што никогаш не посеале“. Тој почувствувал основен конфликт помеѓу интересите на земјопоседници и оние на капиталистите, којшто Рикардо го објаснил во целост со докази. Ова е уште еден пример за реализација на Смит дека основната хармонија во економијата е подложна на разидувања во некои области [9].

Смит ги опишал крупните земјопоседници како мажи што сакаат „да жнеат каде што не посеале“ и како што е кажано „мрзливоста е природен ефект на леснотија и безбедност на нивната ситуација“. Оваа карактеристика на класата на сопственицит, одиграла клучна улога во неговото толкување на перспективите на општеството за време на „напредокот за подобрување“. Како што подоцна покажа историското истражување, голем дел од земјоделските иновации во тој период беа поттикнати од прогресивните големи земјопоседници, кои ги изложиле своите карактеристики на однесувањето кои Смит им ги припишува на капиталистите.

Нето приливите на ситните сопственици во земјоделството, на пример, можат да бидат составени од три дела на доход: принос на платите за нивниот сопствен труд, принос на рентата за земјата што ја поседуваат и профитот на капиталот што го инвестирале во сопствената фарма [10].

Разбирливо е дека крупниот земјопоседник треба да инвестира за да го подобри својот имот, а со тоа може да добие профит, како и рента. Според трудовата теорија на вредноста, Смит рентата ја дефинира како одземање од производот на работникот. Исто така, од аспект на теорија на трошоци на производство рентата ја дефинира како дел од трошоците на производство и како награда за користење на земјата. Во Смитовото творештво се сретнуваат четири теории на рентата.

Првата тргнува од трудовата теорија на вредноста и земјишната рента ја дефинира како прво одземање од производот на работникот. Со оваа теорија, сметаат марксистите, тој укажува на нетрудовиот карактер на рентата.

Втората теорија на рентата тргнува од теоријата на трошоците на производство и рентата ја дефинира како дел од трошоците на

производството и како награда за услугите на земјата.

Според третата теорија, рентата е резултат на монополската положба на земјоделските производи. Таа е плата за користење на земјата и е природно што самата по себе претставува монополска цена. Оваа теорија им противречи на првите две, бидејќи ако рентата е монополска цена, тогаш ниту е резултат на трудот ниту е дел од трошоците на производството.

Четвртата теорија на рентата е создадена под влијание на физиократите. Според Смит во земјоделството и природата работи заедно со човекот. Нејзината работа не предизвикува трошоци, а нејзиниот производ има своја вредност исто како и производот на најскапите работници.

Смит правел разлика меѓу рента и аренда. Според него, аренда се добива како резултат на вложен капитал на одредена парцела. Таа, всушност, ја содржи каматата на вложен капитал за направени подобрувања на почвата (мелиорации, пристапни патишта и др.). Наспроти тоа, Смит смета дека рента се добива и од парцели во кои не се направени никакви вложувања.

Смит ја познавал и диференцијалната рента од различна плодност на земјишните парцели, како и од нивната местоположба во однос на пазарот.

Како Смитова заслуга се смета и неговото гледиште дека земјишната рента се одредува според главната земјоделска култура (на пример, пченицата во Европа). Некои од историчарите на економската мисла сметаат дека Смит ја познавал и апсолутната рента (рента што се добива од секоја земјишна парцела што се дава под закуп) или барем го насетувал нејзиното постоење. Но нивниот број е мал во споредба со оние кои сметаат дека Смит не ја познавал природата на апсолутната рента [11].

Заклучок

Смит ја разгледува проблематиката на распределбата со анализа на наемнината, профитот и рентата како доходи на трите класи, односно помеѓу работниците, капиталистите и земјопоседниците. Врз основа на ваквото објаснување, подоцна е создадена теоријата на трошоците на производство, според која вредноста на стоката се одредува со одделните трошоци кои претставуваат надоместок на факторите на производството. Имено, наемнината како награда на трудот, профитот како награда на капиталот и рентата како награда за услугите на земјата.

Личната распределба на доходот зависи од цените и количините на факторите на производство што се продаваат од страна на индивидуите. Трудот е единствениот фактор на производство во сопственост на повеќе домаќинства, па така доходот на домаќинството во голема мера зависи од стапката на платите и бројот на работни часови. Износот на доход од

имот што го примаат оние домаќинства кои поседуваат имот зависи од количината на капитал и земјиште во сопственост на домаќинство и од цените на овие фактори. Бидејќи платите, профитот и рентата се цени во економијата, нивната релативна вредност (заедно со количината на труд, капитал, и земјиште што индивидуите ги нудат на пазарот) ја определува распределбата на доходот.

Во својата дискусија за платите, Смит претставил своја верзија за доктрината за финансирање на платите, којашто стана важна алатка за класичните економисти. Оваа доктрина претпоставува дека постои фиксен фонд на капитал, наменети да исплаќање на плати. Бидејќи процесот на производство одзема време, претходно произведените добра коишто работниците можат да ги користат за храна, облека, домување и други работи се бараат помеѓу почетокот на процесот и финалната продажба. Оваа залиха на добра и капитал се нарекува фонд на платите, а нејзин извор е заштедата, или неуспехот да се потроши од страна на капиталистите. Со оглед на големината на работната сила и фондот на платите, стапката на плата се определува како стапка на плата = фонд за платите/ работна сила. Смит не ги развил сите теоретски и политички влијанија на оваа доктрина.

Како и висината на платата, така и висината на профитот зависи од зголемувањето, стагнацијата или намалување на народното богатство. Додека зголемувањето на богатството има за последица зголемување на платата, неговото стагнирање, стагнирање и на платата и неговото опаѓање, намалување и на платата, последиците во однос на профитот се обратни. Кога народното богатство се зголемува, профитот се намалува, а кога народното богатство се намалува тогаш профитот се зголемува. До оваа состојба се доаѓа затоа што зголемувањето на богатството односно капиталот, преку конкуренцијата меѓу капиталистите предизвикува и зголемување на платите, а тоа значи намалување на профитот, бидејќи платите и профитот се комплементарни. Сосема е поинаку кога се намалува народното богатство, односно кога се намалува обемот на капиталот: тогаш преку конкуренцијата меѓу работниците платата опаѓа, а тоа значи зголемување на профитот.

Уште на почеток во *Богатството на народите* смета дека рентата ја одредува цената, а подоцна Смит смета дека рентата е одредена од цената. Смит обично бил многу критички настроен кон сопствениците кои „сакаат да жнеат, каде што никогаш не посеале“. Тој почувствувал основен конфликт помеѓу интересите на земјопоседници и оние на капиталистите, којшто Рикардо го објаснил во целост со докази. Ова е уште еден пример за реализација на Смит дека основната хармонија во економијата е подложна на разидувања во некои области.

Користена литература

- Harry Landreth and David C. Colander.,History of Economic Thought, Houghton Mifflin Company, 2002, p.80.
- William J. Barber, A History of economic thought, published by Praeger 1968 and Penguin 1967, webpage 2002, pp.19-20.
- Методија Стојков, Развој на економската мисла, Економски факултет – Скопје, 2008, стр. 94
- Harry Landreth and David C. Colander.,History of Economic Thought, Houghton Mifflin Company, 2002, p.103.
- Тодор Тодоров, (2002), Економски теории и економски мислители, Економски факултет – Прилеп, стр. 121
- Harry Landreth and David C. Colander., History of Economic Thought, Houghton Mifflin Company, 2002, p.103.
- Методија Стојков, Развој на економската мисла, Економски факултет – Скопје, 2008, стр.95.
- Тодор Тодоров, (2002), Економски теории и економски мислители, Економски факултет – Прилеп, стр. 123.
- Harry Landreth and David C. Colander.,History of Economic Thought, Houghton Mifflin Company, 2002, p.105.
- William J. Barber, A History of economic thought, published by Praeger 1968 and Penguin 1967, webpage 2002,p.19.
- Nikoloski, Krume and Paceskoski, Vlatko (2016) Економската мисла на класичната и кензијанската економска школа. Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип. ISBN 978-608-244-309-6.